

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016171332

Дата перевірки:
01.04.2024 17:29:28 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
01.04.2024 17:39:43 EEST

ID користувача:
100011299

Назва документа: Носков_курсова_юничек

Кількість сторінок: 49 Кількість слів: 11928 Кількість символів: 88984 Розмір файлу: 218.00 KB ID файлу: 1015926386

12.3% Схожість

Найбільша схожість: 4.6% з Інтернет-джерелом (<https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/41814/1/%d0%a4%d0%9c%d0%92>).

12.3% Джерела з Інтернету

345

Сторінка 51

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

2

ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Полтавський інститут економіки і права

Кафедра правознавства та фінансів

**ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ СИСТЕМ: ВІД ЗОЛОТОГО
СТАНДАРТУ ДО БРЕТТОН-ВУДСЬКОЇ СИСТЕМИ**

Курсова робота

Виконав:

здобувач першого
(бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності
072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
Полтавського інституту
економіки і права
Носков В. О.

Науковий керівник:

доцент кафедри
правознавства та фінансів,
кандидат економічних наук,
ДОЦЕНТ
Шевченко Б.О.

Полтава – 2024

ВСТУП

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ
ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ**

1.1. Поняття та сутність валютної системи та валютних відносин

1.2. Етапи формування світової валютної системи, їх характеристика

1.3. Міжнародний валютний фонд – провідний інститут міжнародної валютної системи.

**РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ
ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ**

2.1. Операції на міжнародному валютному ринку

2.2. Діяльність міжнародного валютного фонду

2.3. Сучасний стан міжнародної валютної системи

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна міжнародна валютна система (Ямайська система) була створена в 1976 році і діє до сьогодні. Основним принципом функціонування ямайської валютної системи було проголошено перехід на плаваючі обмінні курси, і навіть декларувався багатовалютний стандарт. При цьому багато країн, які оголосили про вільну конвертацію національних валют, насправді досі здійснюють валютні інтервенції з метою підтримки курсу національної валюти, тобто фактично кероване плавання. Одним із найяскравіших прикладів такого підходу до валютного регулювання була політика НБУ, що здійснюється аж до кінця 2014 року.

У листопаді 2022 року Виконавча рада Міжнародного Валютного Фонду завершила періодичний п'ятирічний перегляд кошика валют, що становлять спеціальні права запозичення. Основна увага в ході перегляду була зосереджена на оцінці ролі китайської валюти у міжнародних платежах та розрахунках. Було визнано, що юань задовольняє виробленим МВФ критеріям включення китайської валюти до кошику SDR. Рада ухвалила, що з 1 жовтня 2023 року юань включатиметься до кошику SDR як п'ята валюта.

Нестабільність валютної системи сприяє перерозподілу кризових явищ із одних національних економік на інші. У сучасних умовах фінансово-економічної турбулентності тема трансформації світової валютної системи стає особливо актуальною.

Дослідження питань еволюції та реформування світової валютної системи представлено у роботах зарубіжних вчених різних наукових економічних шкіл, зокрема: Дж. Білсона, Дж. Вільямса, Б. Грехема, Х. Джонсона, Р. Дорнбуша, Р. Касселя, Дж. М. Кейнса, П. Кутнера, Р. Манделла, П. Месона, Ф. Махлупа, Р. Нюрксе, К. Рогоффа, Л. Саме Р. Тріффіна, Г. Уіндера, Дж. Флемінга, М. Фрідмена, Ф. Хайска та ін.

Метою роботи є вивчення еволюції міжнародної валютної системи та аналіз перспектив її розвитку.

Відповідно до мети було поставлено такі завдання:

- визначити поняття та сутність валютної системи та валютних відносин;
- розглянути етапи формування світової валютної системи;
  - дослідити міжнародний валютний фонд як провідний інститут міжнародної валютної системи;
  - провести аналіз операції на міжнародному валютному ринку;
  - вивчити діяльність міжнародного валютного фонду;
  - оцінити сучасний стан міжнародної валютної системи.

Об'єктом дослідження є світова валютна система.

Предметом дослідження виступають міждержавні відносини у рамках чинної світової валютної системи.

Теоретико-методологічною основою дослідження послужили дослідження в галузі валютно-фінансового регулювання, представлені в класичних та сучасних роботах зарубіжних та російських вчених-економістів, які реалізують еволюційний та інституційний підходи до аналізу трансформації світової валютної системи.

У роботі були використані такі **загальнонаукові методи**: монографічне обстеження, порівняльний, статистичний та історико-логічний аналіз.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

1.1. Поняття та сутність валютної системи та валютних відносин

Валютні відносини – це сукупність економічних відносин щодо здійснення операцій, що здійснюються у валютах різних держав в економічній системі окремих країн, регіонів або на світовому ринку [1].

Розвиток міжнародних валютних відносин обумовлено поділом праці, створенням світових ринків капіталу та різних фінансових інструментів, еволюцією засобів виробництва та робочої сили. Стан міжнародних валютних відносин, з одного боку, залежить від розвитку світової економіки, політичної та військово-політичної обстановки у світі, з іншого — стану економіки та політичного устрою окремих держав. В умовах глобалізації світогосподарських взаємин потоки національного та іноземного капіталу різних держав дедалі тісніше переплітаються між собою. Економічні та валютні кризи та несприятливі тенденції динамік світових валютних ринків негативно впливають на стан експорту та імпорту, інвестиційний клімат, розвиток ринку цінних паперів країн, включених у процес міжнародного поділу праці. Позитивні тенденції на світовому валютному ринку стабілізують міжнародну торгівлю, ефективний розвиток галузей економік, приплив інвестицій в економіку багатьох країн і, як результат, забезпечують позитивне сальдо платіжного балансу.¹ Міжнародні валютні відносини згодом набули певних форм організації у вигляді валютних систем окремих держав, їх регіональних об'єднань та світової валютної системи [2].

У «Сучасному економічному словнику» дається таке визначення валютної системи: «Валютна система — сукупність валют, правил і норм їх використання та взаємного обміну, застосування як платіжні кошти, і навіть грошово-кредитних відносин, що з ходінням валюти». ² Валютна система є формою організації валютних відносин на національному, регіональному або світовому

рівні і є частиною економічної системи держави, групи держав одного регіону або світової економічної системи [2].

Національну валютну систему можна визначити як форму організації валютних відносин країни, закріплену національним законодавством і враховує міждержавні угоди.

Національна валютна система є складовою грошової та платіжної систем будь-якої держави, але має ряд особливостей.

Національна валютна система виходить за рамки внутрішніх економічних відносин і взаємодіє з валютними системами інших держав, а отже залежить як від внутрішнього стану економіки країни (наприклад, валютної політики, системи валютних обмежень, міжнародних розрахунків, міжнародного кредитування), так і від зовнішньоекономічних факторів (наприклад, устрою валютної системи, впливу міжнародних інститутів на валютну ліквідність та ін.). 4 У XX столітті ми спостерігали тенденцію об'єднання валютних систем окремих держав та створення валютних спілок. Так, Європейський економічний та валютний союз має нині не лише єдину грошово-кредитну політику, яку проводить Європейський центральний банк, а й єдину валюту на території 19 європейських держав — євро [3]. У цьому випадку можна констатувати факт створення регіональної валютної системи, яка включає валютні відносини між групою держав, пов'язаних взаємними угодами, і являє собою сукупність національних валютних систем, кожна з яких є складовою регіональної валютної системи [4].

Регіональна валютна система може вважатися стійкішою порівняно з національною, оскільки заснована на єдиному міждержавному валютному регулюванні та валютному контролі групи країн. З іншого боку, всередині регіональної валютної системи відсутня система валютних обмежень між країнами-учасницями.

Світова валютна система – це форма організації міжнародних валютних відносин, обумовлена історичним розвитком світової економічної системи та закріплена міжнародними угодами [5].

Світова валютна система розпочала своє формування ще у XIX столітті. Її стабільність залежить від відповідності принципів її функціонування потреб розвитку світового господарства. При змінах у світовій економічній системі світова валютна система також має зазнавати відповідних поправок. Якщо цього не відбувається і старі принципи організації світової валютної системи гальмують розвиток світового господарства, це призводить до її кризи і доцільності створення нової світової валютної системи. Як відомо, світова валютна система пройшла чотири етапи свого формування. Переходи від етапу до етапу були викликані світовими економічними та валютними кризами, що супроводжуються зміною військово-політичної ситуації [5].

Світова валютна система є сукупністю національних і регіональних валютних систем, взаємопов'язаних між собою. Цей зв'язок здійснюється через центральні банки, які проводять національну та регіональну грошово-кредитну політику та беруть участь одночасно у розробці та реалізації міжнародної валютної політики, організації міждержавного валютного регулювання.

Валютна система як форма організації валютних відносин передбачає наявність суб'єктів та об'єктів цих відносин, інструментів та кінцевої мети управління, які є специфічними залежно від виду валютної системи [6].

Суб'єктами валютних відносин є їх учасники та регулюючі органи. Учасниками можуть бути фізичні особи, юридичні особи у вигляді підприємств різних галузей економіки та форм власності, фінансово-кредитні інститути, держава та ін.[6]

Друга категорія: пасивні учасники, ними є комерційні банки, юридичні та фізичні особи, які проводять валютні операції та не впливають на стан валютного ринку.

Регулюючими органами виступають органи валютного регулювання та валютного контролю у рамках відповідної валютної системи — центральні чи національні банки та уряди, а також міжнародні валютні та фінансово-кредитні організації [6].

Об'єктами валютних відносин є: механізми курсоутворення та режими валютного курсу; умови конвертації, валютні обмеження, міжнародні кредити та розрахунки, інвестиції; порядок участі іноземного капіталу тощо.

Кінцевими цілями управління валютними відносинами у межах валютної системи є її стабільність та позитивний вплив на макроекономічні показники, тобто зростання валового внутрішнього продукту країн, золотовалютних резервів, залучення іноземних інвестицій, розширення експортно-імпортних операцій тощо [7].

Таким чином, як уже було зазначено, суб'єкти поділяються на учасників валютних відносин та регулюючі органи. Учасниками виступають уряди, національні банки та кредитні організації держав світу, а також юридичні особи та населення світової спільноти. Регулюючим органом для світової валютної системи є, наприклад, МВФ [7].

Об'єктами регулювання у світовій валютній системі є валютні курси резервних валют - долара США, євро, фунта стерлінгів, японської єни та інших валют, що вільно конвертуються; кредитні та розрахункові операції між державами; режими руху іноземного капіталу у світовій економіці та ін. Отже, міжнародні валютні відносини є частиною економічних відносин [8]. Їхня особливість полягає в тому, що вони виникають при проведенні економічних операцій з валютами різних держав. Формою організації валютних відносин є валютна система. Оскільки рух іноземних валют виникає як усередині окремої країни, регіону, так і у світовій економічній системі, виділяють національну, регіональну та світову валютні системи [8].

Наприкінці даного параграфа можна дійти невтішного висновку, що валютна система - це форма організації валютних відносин національному, регіональному чи світовому рівні. Далі вивчимо етапи формування світової валютної системи та їх характеристику.

1.2. Етапи формування світової валютної системи, їх характеристика

Розглянемо докладніше еволюцію світової валютної системи та проблеми міжнародних валютних відносин на етапі. У процесі розвитку світова валютна

система пройшла кілька етапів: 1 етап — Паризька валютна система (1867 р.); 2 етап - Генуезька валютна система (1922); 3 етап - Бреттон-Вудська валютна система (1944); 4 етап - Ямайська валютна система (1976). З 1979 р. світова валютна система трансформувалася в сукупність регіональних валютних систем, заснованих на конкуренції один з одним на світовому ринку капіталів.

Створення світової валютної системи відбулося в середині XIX століття, коли в 1867 в Парижі на конференції було укладено міждержавну угоду про визнання золота основними та єдиними світовими грошима. Наслідком цього стала Франко-пруська війна, що тривала з 1870 по 1871 р.р [8].

Паризька валютна система закріпила перехід від срібного стандарту французького франка до золотого стандарту – золотого монометалізму. Це було з перемогою Німеччини над своїм боржником Францією та створенням Другого Німецького рейху. Франції, після падіння імперії Наполеона I та Паризької комуні, довелося заплатити Німеччині контрибуцію у перерахунку на золотий стандарт, після чого золота німецька марка посіла третє місце після фунта стерлінгів та долара США та стала провідною світовою та європейською валютою.

Основними принципами Паризької валютної системи були [9]:

1. Золотомонетний стандарт;
2. Обов'язкове золоте зміст валют, з якого, встановлювався їх золотий паритет. Паритет монет різних країн світових ринках визначався простим ваговим співвідношенням золота, що міститься у них;
3. Режим вільно плаваючих курсів, що залежать від змін ринкового попиту та пропозиції, але в межах золотих точок.

Золотий стандарт використовувався вирівнювання валютного курсу, платіжного балансу країн, обслуговував міжнародні розрахунки.

Такий механізм був досить ефективним. Країни з негативним сальдо платіжного балансу проводили дефляційну політику та перешкоджали відтоку золота за кордон. Протягом майже 100 років до Першої світової війни лише долар США та австрійський талер були девальвовані; золотий зміст фунта стерлінгів та французького франка залишалося незмінним з 1815 по 1914 рр.

Великобританії вдалося підтримувати незмінним курс фунта стерлінгів ще й завдяки тому, що він був резервною валютою [10].

Слід зазначити, що ефект золотомонетного стандарту, що регулює, переставав діяти в періоди економічних криз.

Так було в 1825, 1836-1839, 1847, 1857, 1885 р.р. та ін З кінця XIX століття з'явилася тенденція зниження золотого змісту у грошовій масі більшості країн. У Франції, Великобританії воно зменшилося з 28 % 1872 р. до 10 % 1913 р., а офіційних резервах — з 94 % 1880 р. до 80 % 1913 р [11].

Криза Паризької валютної системи, що почалася в 1913 році, особливо загострилася в період Першої світової війни (1914-1918 рр.). Її причинами були: величезні військові витрати, які часто фінансуються за рахунок золота, і обсяги емісії кредитних грошей, що збільшилися. Це призводило до розбіжності курсів між повноцінними та неповноцінними грошима, а отже, і до коливань курсів на світових ринках. Для регулювання валютного ринку було запроваджено валютні обмеження і примусово встановлено курси валют стосовно золоту.¹⁰ У результаті кризи світову валютну систему було переведено нові принципи організації, офіційно оформлені на Генуезькій міжнародній економічній конференції 1922 року [11].

Країни, які перемогли у Першій світовій війні, — США, Великобританія та Франція отримали для економіки та валют своїх держав великі переваги.

Світовий валютно-фінансовий центр перемістився із Західної Європи до США. Це пояснювалося тим, що США не брали активної участі у військових діях, а отже, не зіткнулися з економічними проблемами, спричиненими військовими витратами. Частка експорту США у світовій торгівлі стала зростати, збільшився і експорт капіталу, що дозволило країні перетворитися з боржника на кредитора та великого власника світових золотих запасів. Чистий приплив золота до цієї країни з 1914 по 1921 рр. становив 2,3 млрд дол. Золоті запаси капіталістичних країн, зосереджені США, збільшилися з 23 % 1914 р. до 46 % 1924 р. Курс долара США, заснованого на золотомонетному стандарті, підвищився на 10 % [12].

Якщо при Паризькій валютній системі тільки золото виконувало функцію світових грошей, то при Генуезькій системі національні кредитні гроші стали використовуватися як міжнародні платіжні кошти. У цих умовах постало питання про резервну валюту, на статус якої претендували фунт стерлінгів та долар США. Америка розгорнула валютну війну з фунтом стерлінгів за гегемонію долара на світовому валютному ринку, яку вона виграла лише після Другої світової війни [13].

Генуезька валютна система відносно стабільно проіснувала з 1922 по 1928 рр., після чого була системна валютна криза, що стала логічним продовженням світової економічної кризи, що почалася в 1929 р. і тривала до 1936 р. Валютна криза була глибокою і тривалою, оскільки Першої світової війни існували тісні коопераційні зв'язки у сфері міжурядових кредитних відносин, що зумовило досить швидкий рух економічних проблем від однієї країни до іншої. Багато держав були змушені відмовитися від обміну своїх валют на золото [14].

Штучне підтримання золотого стандарту призводило немає стабілізації, а впливу золота з країни. З цим зіткнулися, насамперед, слаборозвинені держави, після, з 1931 року — Німеччина, Великобританія, Австрія, 1933 року — США, а 1936 року й Франція [14].

У розвитку валютної кризи можна назвати п'ять етапів:

Перший етап (1929-1930 рр.). Економічний спад у розвинених країнах світу спричинив зниження попиту сировину, основними постачальниками якого були аграрні і колоніальні країни. Ціни на сировину, що впали на 50-70%, викликали дефіцит платіжних балансів цих країн, який не міг бути покритий їх валютними резервами. Все це викликало зниження курсів валют в Австралії та Аргентині на 25-54%, у Мексиці - на 80% [15].

Другий етап (перша половина 1931 року). Німеччина та Австрія зіткнулися з проблемою відтоку іноземних капіталів, що призвело до банкрутства банків та зменшення золотого запасу цих країн. Німеччина, пов'язана зобов'язаннями за міжнародними державними кредитами, припинила платежі за зовнішніми боргами, запровадила валютні обмеження, припинила обмін марки на золото та заморозила її курс лише на рівні 1924 року [15].

Третій етап (друга половина 1931–1932). Різке скорочення експорту товарів із Великобританії погіршило стан її платіжного балансу та зменшило золоті резерви. Це призвело до скасування золотого стандарту, припинення обміну фунтів стерлінгів на золоті зливки та зниження його курсу на 30,5%. Для поліпшення економічної ситуації Великобританія у 1931 р. створює стерлінговий валютний блок, куди входять країни Британської співдружності націй, крім Канади та Ньюфаундленду, Греція, Данія, Єгипет, Ірак, Іран, Норвегія, Португалія, Сянган (Гонконг), Швеція [16]. Девальвація фунта стерлінгів також призводить до девальвації національних валют країн валютного блоку. Проте Великобританія виграє від девальвації національної валюти шляхом використання валютного демпінгу, який проводили англійські експортери. Зниженню курсу фунта стерлінгів та підвищенню обсягу експорту сприяло також створення Великобританією у червні 1932 р. валютного стабілізаційного фонду. Щоправда, через всі ці дії розгорнулася валютна війна зі США та Францією.

Четвертий етап (1933-1935 рр.). Велика депресія у квітні 1933 р. різко вдарила по американській економіці. Зниження цін викликало масові банкрутства підприємств, згодом банків. Коли 40% банків країни стали банкрутами, порушилася грошово-кредитна система. Долари перестали обмінюватися на золоті монети, внаслідок чого у США було скасовано золотомонетний стандарт [16].

П'ятий етап (1936). У валютній кризі опинилася Франція, яка скасувала на своїй території золотий стандарт у жовтні 1936 року. До цього моменту вона робила спроби до його збереження.

Світова економічна криза торкнулася Франції пізніше, і до 1932 вона зуміла накопичити серйозний золотий запас у розмірі 83 млрд франц. фр. (Порівняно з 29 млрд франц. фр. в 1929 р.). У червні 1933 р. Франція створила золотий блок, куди увійшли такі держави, як Бельгія, Італія, Нідерланди, Польща, Чехословаччина, Швейцарія, які штучно підтримували золотий зміст своїх валют. Золотий блок почав розпадатися у 1935 р. і припинив існування у жовтні 1936 року зі скасуванням золотого стандарту у Франції. 1 жовтня 1936 р.

у країні було припинено обмін банкнот на золоті зливки, франк девальвовано на 25 %. Франція не змогла впоратися з падінням своєї національної валюти, на відміну від США та Великобританії, оскільки можливостей валютного демпінгу у неї практично не було через тривалу торгівлю та валютну війну, оголошену їй ще 1931 року [17].

Аналіз розвитку валютної кризи, що торкнулася Генуезьку валютну систему, показав, що спроби створити нові умови та принципи організації міжнародних розрахунків робилися неодноразово. Тим не менш, нова валютна система, що прийшла на зміну старій, була створена і офіційно оформлена тільки в 1944 р., оскільки раніше цьому завадила Друга світова війна, що почалася в 1939 році, істотно змінила всі світові економічні пропорції. Третя світова валютна система була оформлена угодою, прийнятою на міжнародній валютно-фінансовій конференції ООН, що відбулася у липні 1944 року у Бреттон-Вудсі (США) [18].

Бреттон-Вудська система затвердила доларовий стандарт. Долар став основною платіжною одиницею, що застосовується в міжнародних розрахунках, єдиною валютою, яка частково конвертується в золото, валютою інтервенцій та резервних активів. Уряд США взяв на себе зобов'язання підтримувати постійну ціну на золото, а всю доларову готівку обмінювати на золото на першу вимогу країн-учасниць Бреттон-Вудської системи. Фунт стерлінгів розглядався як резервна загальносвітова валюта.

У міру зміцнення позицій Західної Європи та Японії їх економічна та валютна залежність від США слабшала, а протиріччя Бреттон-Вудської валютної системи посилювалися [19].

Криза Бреттон-Вудської валютної системи почалася в 1967 р. і тривала 9 років, до січня 1976 року. Початок кризи було спровоковано уповільненням економічного зростання у провідних світових державах, яке поглиблення — світовими економічними кризами, що повторювалися в 1969-1970 рр., 1974-1975 гг [19].

Всі ці фактори призвели до поступового розпаду Бреттон-Вудської валютної системи, і з 1973 р. низка економічно розвинених країн перейшла до плаваючих курсів своїх валют [18].

Валютна криза 1967-1975 років. протікав у сім етапів: - Перший етап (1967 р.). Погіршення економічного становища Великобританії наводить фунт стерлінгів до девальвації. Його золотий зміст та курс знижено на 14,3 %. Країни-партнери Великобританії (загалом 25 держав) також змушені знизити курси своїх валют. - Другий етап (січень – березень 1968 р.). Хронічний дефіцит платіжного балансу США та накопичення критичної маси «гарячих» доларів призводять до того, що власники доларів продають їх в обмін на золото. Обсяг угод на лондонському ринку збільшується, а ціна золота підвищується до 41 дол. за офіційного курсу 35 дол. за унцію. Франція, накопичивши 4,704 млрд дол., змінює їх на 4,2 тис. т. золота і стає другою після США державою за рівнем золотих резервів [19]. Третій етап (травень 1968 - серпень 1969). Економічна стабільність, досягнута ФРН, породила очікування на ревальвацію марки [19].

На валютному ринку починаються валютні спекуляції щодо зниження курсу французького франка та підвищення курсу німецької марки на тлі політичного тиску ФРН на Францію. Відтік капіталів із Франції скорочує її золотовалютні резерви практично втричі — з 6,6 млрд дол. у травні 1968 р. до 2,6 млрд дол. у серпні 1969 р. Зниженню курсу франка не допомогли валютні інтервенції Банку Франції. - Четвертий етап (жовтень 1969 - листопад 1971). ФРН проводить ревальвацію національної валюти 24 жовтня 1969 і вводить золоту марку. «Гарячі» долари залишають країну, поповнюють валютні резерви країн-партнерів та покривають дефіцит їх платіжних балансів. Після цього світовий валютний ринок стабілізується до листопада 1971 року. - П'ятий етап (грудень 1971 - травень 1972). Світова економічна криза 1969-1970 років. призвів до депресії американської економіки. У зв'язку з цим зростає інфляція, падає купівельна спроможність долара, зростає дефіцит торговельного балансу [20].

Короткострокова зовнішня заборгованість США у 1971 р. складає 64,3 млрд дол. і перевищує золотий запас у 6,3 раза, який на той час упав до 10,2 млрд дол. – Шостий етап (1972 р.). 1972 р. валютна криза захопила другу резервну валюту — фунт стерлінгів. Це був другий серйозний його потрясіння після 1967 року. Влітку 1972 р. було оголошено перехід до плаваючого курсу фунта, після чого відбулася його девальвація на 6-8%. Для компенсації збитків власникам стерлінгових авуарів Великобританія запроваджує валютні застереження: спочатку доларове, а потім мультивалютне. Для скорочення відтоку капіталу зарубіжних країн приймаються валютні обмеження. Фунт стерлінгів фактично перестає виконувати функцію резервної валюти. - Сьомий етап (1973-1975 рр.). У цей період відбулися трансформація світової валютної системи та фактичне виділення із неї валютної зони європейських країн. 12 лютого 1973 р. проводяться друга девальвація долара на 10 % та підвищення офіційної ціни золота на 11,1 % (з 38 до 42,22 дол.), що веде до масових продажів долара та тимчасового закриття торгів на провідних валютних майданчиках світу (зі 2 по 19 березня 1973 р.) [21].

3 березня 1973 р. шість європейських країн скасували межі узгоджених коливань курсів своїх валют по відношенню до долара та інших валют, що свідчило про відокремлення європейської валютної зони від світової валютної системи. Наприкінці 1973 підвищення цін на нафту викликало дефіцит платіжних балансів західноєвропейських країн і Японії, що призвело до зниження курсів їх валют і підвищення курсу долара, оскільки забезпеченість США енергоресурсами була кращою. Підвищення курсу долара було тимчасовим, оскільки світову економіку вразила ще одна глобальна економічна криза — у 1974–1975 роках [18].

У січні 1976 р. було зроблено четверту спробу створити рову валютну систему. Нову систему було оформлено угодою країн-членів МВФ у Кінгстоні (Ямайка) [18].

Ямайська валютна система виявилася гнучкішою стосовно постійно мінливої світової економіки та розстановки політичних сил. СДР є міжнародною розрахунковою одиницею. СДР було запроваджено Міжнародним валютним

фондом за проектом О. Еммінгера. Угода про їх створення була підписана країнами-членами МВФ у 1967 році. Зміна Статуту МВФ, пов'язане з їх випуском, набуло чинності 28 липня 1969 року. Перший випуск СДР було здійснено 1970 року [15].

У висновку можна зробити висновок, що міжнародна валютна система у своєму розвитку пройшла 4 етапи:

1. – Паризька валютна система (золотий стандарт);
2. – Генуезька валютна система (золотодевізний стандарт);
3. – Бреттон-Вудська валютна система (золотодоларовий стандарт);
4. – Ямайська валютна система (паперово-валютний стандарт).

На даний момент валютна система – це сукупність різних форм організації валютних відносин певних країн.

Основні елементи – національна валюта, національні органи, відповідальні за валютне регулювання, режим національного курсу валюти, регулювання конвертованості національної валюти, режим ринків золота та валюти певної країни.

1.3. Міжнародний валютний фонд – провідний інститут міжнародної валютної системи

Міжнародний валютний фонд (МВФ) заснований одночасно зі Світовим банком на конференції економістів центральних банків та інших урядовців основних торгових держав у Бреттон-Вудсі (США) у липні 1944 року [22].

Уряди 29 країн підписали Угоду про МВФ 27 грудня 1945 року. Свою діяльність фонд розпочав 1 березня 1947 року. Має статус спеціалізованої установи ООН [22].

Організація була створена для відновлення міжнародної торгівлі та створення стабільної світової валютної системи. Першою країною, яка отримала допомогу МВФ 8 травня 1947 року, стала Франція - їй було виділено \$25 млн. для стабілізації фінансової системи, що постраждала під час німецької окупації. В даний час основні завдання фонду - координація валютно-

фінансової політики країн-членів, надання їм короткострокових кредитів для врегулювання платіжних балансів та підтримання валютних курсів.

Вся робота МВФ базується на монетарному підході регулювання економіки. Це досягається за допомогою виконання наступних основних функцій [23]:

- пропозиція економічної підтримки для подолання нестачі платіжної рівноваги. Щоб досягти бажаного результату, потрібно буде дати МВФ програму реформ, в якій будуть показані плани уряду щодо подолання наявних складнощів.

- наглядова функція. МВФ має право дослідження за політикою країн-членів щодо встановлення грошових курсів і відповідної макроекономічної політики. Будь-яка держава дає МВФ інформацію, на його запит, яка важлива для втілення в життя нагляду за її фінансовою політикою. Головне завдання - своєчасно виявити потенційно небезпечні макроекономічні дисбаланси, які можуть впливати на стійкість фінансових курсів і дати уряду поради щодо їх виправлення.

Технічна підтримка. ЦБ та міністерства грошей та статистичні органи держав, які запросили підтримку, йдуть місію. І ще можлива експертиза законодавчих документів, що готуються. І МВФ грав важливу роль у підтримці функціонування Бреттон-Вудських угод, що полягали у фіксованій ціні на золото і твердих валютних курсах до долара (вільно обмінюється на золото) [22].

Сім'я є найдавнішим соціальним інститутом, і навіть однією з перших форм господарської організації. Зародження сімейних підприємств належить до глибокої давнини, коли формувалися сім'я та приватна власність, а заповзятливість людей переростала у підприємництво, самостійне «справа», тобто виробництво товарів для потреб інших сімей та осіб.

Кожен захоплюється тим, що йому краще вдається, поступово обсяг зробленого перевищує власні потреби. З'являються «надлишки» для обміну, для продажу, а вміння, що закріплюється, перетворюється на послугу.

Зростання попиту на продукцію та послуги зумовлює необхідність поступової трансформації підприємливості у підприємництво, як основну форму життєдіяльності майстра. З'являється необхідність і можливість мати підмайстрів, допоміжних працівників, найчастіше вони з'являлися з-поміж родичів, що й послужило виникненню сімейної справи, сімейного бізнесу.

У середні віки сімейна форма господарювання була найчисельнішою і наймасштабнішою за обсягом виробленої продукції. Більшість ділових підприємств були сімейними, що функціонують коштом сім'ї, управлінські та технічні знання на яких передавалися за допомогою сімейних або родинних зв'язків [1].

М. Вебер стверджує: «Спочатку різницю між сімейним господарством і бізнесом був. Такий поділ виник поступово з урахуванням середньовічного обліку фінансових рахунків..., але залишилося зовсім невідомим Індії та Китаї. У сім'ях багатих флорентійських комерсантів, таких як Медічі, домашні витрати та ділові операції не поділялися в облікових книгах. Баланс підводився насамперед для зовнішніх угод, проте інше залишалося «в сімейному казані сімейної громади» [2].

Ф. Енгельс, аналізуючи первісну громаду, поділ праці всередині неї та в контактах між ними відзначав різноманіття корисностей майстрів та їх комбінацію, що становлять стійкість угруповань протягом тисячоліть [3].

З часом змінювався сенс, вкладений у словосполучення сімейну справу, підприємство тощо. Для формування зваженого та обґрунтованого визначення таких категорій як сімейне підприємство, сімейне підприємництво, сімейний бізнес на сучасному етапі економічного розвитку необхідно уточнити значення їх складових: сім'я, підприємство, підприємництво, бізнес.

Протягом історії важливість сім'ї як економічного інституту визнавалася видатними особами та дослідниками. Кілька наукових теорій припускають, що форма сім'ї в минулі століття значно вплинула на еволюцію макросоціальних систем [4].

Французький філософ-просвітител ь Ж.-Ж. Руссо стверджував, що сім'я є найдавнішим і найприроднішим з усіх суспільств. Сім'ю можна розглядати як прообраз політичних суспільств [5].

Заслуговує на увагу Маркс і Енгельс думка, що основою сім'ї є шлюбний союз чоловіка і жінки в тих формах, які схвалені суспільством. Так, згідно з [6], значення інституту сім'ї в громадянському суспільстві не обмежується юридично оформленими відносинами між чоловіком і жінкою, а охоплює відносини між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми. Це пояснюється насамперед тим, що інститут сім'ї виник і розвивався у відповідь на суспільні потреби, норми та санкції. Таким чином, сім'ю слід визнати як невелику групу, що складається з осіб, об'єднаних кровною спорідненістю або шлюбом, пов'язаних спільною спільнотою життя, взаємодопомогою та моральною відповідальністю.

Дослідники підкреслюють, що соціально-економічні відносини відіграють вирішальну роль у розвитку сім'ї [7]. Сім'я є продуктом історичної еволюції і кожна суспільно-економічна формація має свої унікальні шлюбно-сімейні зв'язки. Важливо зазначити, що з економічної точки зору сім'я залишається основним джерелом виробництва та розподілу товарів і послуг. Дослідження інституту сім'ї, зокрема економічного аспекту, виявило тонкощі сімейної економіки.

Вітчизняні економісти здебільшого ігнорували сім'ю до другої половини 1980-х років. Поширене визначення сім'ї було групою осіб, пов'язаних родинними зв'язками та спільним управлінням ресурсами для сімейного споживання. Домогосподарство, а не сімейна одиниця, було включене як у розподіл продукту, так і в фазу споживання. Незважаючи на тісний зв'язок між двома поняттями, вони не тотожні за своєю суттю.

Зростання складності соціальних взаємодій і злиття різноманітних сфер життя, поряд із глибшим залученням до економічного аналізу соціальних, демографічних, психологічних і національних відносин зумовили необхідність розробки нового підходу до аналізу інституту сім'ї.

Одним із перших прикладів цього підходу був використаний американським економістом і лауреатом Нобелівської премії Гарі Беккером, який у своїх дослідженнях намагався з'ясувати закономірності формування та особливості функціонування сім'ї, ролей у сім'ї та взаємовідносин між членами сім'ї. Беккер синтезував усі аспекти сімейного життя в універсальну концепцію, засновану на універсальному підході [8].

Беккер Г. розглядає сім'ю як виробничий центр, який використовує такі ресурси, як сімейне матеріальне багатство, праця членів, час, інвестиції в «блага» (наприклад, добробут, соціальний статус, особисте задоволення, діти, відпочинок), а також капітал і праця. доходи, які або споживаються сім'єю, використовуються на утримання дітей або інвестуються в передачу людського та додаткового капіталу майбутнім поколінням. Виховання дітей вимагає часу та витрат, які відображають тягар батьків. Батьки особливо цінують дітей, які здатні забезпечити майбутню підтримку в старості». Отже, дослідник стверджує, що всі аспекти сімейного життя мають комерційні ознаки.

Сімейні ролі зазнають значного значення трансформації суспільства, особливо в Європі з 1970-х років. У 20 столітті завдяки розвиненому ринку товарів і послуг і високопродуктивній економіці значно зросла кількість осіб, які можуть забезпечити відтворення населення без утворення традиційної сім'ї. Поява нових сімейних структур не обов'язково вказує на патологію, оскільки варіації та постійні зміни властиві сімейному інституту як живому організму, а не стабільність і нерухомість. Усі процеси в громадянському суспільстві різною мірою впливають на сім'ю та її структуру. У сучасних умовах сім'я підкоряється вимогам суспільного виробництва. Він має визнавати вимоги ринкових відносин, висвітлюючи індивідуальний потенціал. Вважаємо, що сім'я, як одиниця господарської діяльності, має ґрунтуватися на зареєстрованому шлюбі в органах державної служби, включаючи подружжя, батьків, дітей. В даний час вітчизняна економічна наука приділяє недостатню увагу вивченню сім'ї як найбільш значущого економічного інституту. Водночас глобальні спостереження показують, що економічний вибір домогосподарств має значний вплив на показники зростання національної економіки та її інтеграцію у світову

економічну діяльність. Крім того, неадекватне врахування мікроекономічних процесів знижує ефективність заходів соціальної політики, які впроваджує уряд. Очевидно, що використання внутрішніх ресурсів інституту сім'ї є суттєвим у пошуку можливостей досягнення соціальної безпеки.

Ми вважаємо, що омолодження домашнього підприємництва разом із створенням законодавчої бази є перспективним підходом. У науковій спільноті наразі відсутнє загально визнане визначення підприємництва. Його можна інтерпретувати філософськи як засіб самопізнання людини, унікальний стан душі або тип романтичної залученості в бізнес. Підприємництво в професійному розумінні передбачає вміння організовувати власний бізнес і відмінно виконувати управлінські функції. Й. Шумпетер визначив підприємництво як реалізацію нових комбінацій [9]. До питання підприємництва по-новому підходить Ф. фон Хайек, який визначає сутність підприємництва як прагнення та обмірковування нових економічних перспектив, поведінкову характеристику, а не конкретний вид діяльності [4]. На нашу думку, зазначена теза є особливо важливою при розгляді теоретичних засад сімейного підприємництва.

Серйозний внесок у розвиток теорії підприємництва зробили представники австро-німецької школи Л. Brentano, М. Вебер, В. Зомбарт. Представниками цієї школи виділено категорію «підприємницький дух», під яким розуміється готовність ризикувати, воля, завзятість, багатство ідей, організаторські здібності, вміння впливати на людей і т. д. на відміну від «бюргерського духу», якому властива помірність, обачність, старанність тощо.

У сучасній економічній літературі підприємництво розглядається із різних позицій:

- політичній,
- економічній,
- організаційно-управлінської,
- соціально-психологічній.

З погляду політекономії підприємництво сприяє примноженню суспільного багатства, створенню нових робочих місць, найкращому

використанню ресурсів тощо. Економічний підхід характеризує підприємця як суб'єкта, що поєднує фактори виробництва (праця, капітал, землю) таким чином, що їхня сумарна вартість збільшується, при цьому він діє як новатор.

Організаційно-управлінський аспект вивчення підприємництва зосереджує увагу на аналізі не тільки виробництва, а також фаз обміну та розподілу. Насправді ця складова реалізується переважно через стратегічне, поточне і ситуаційне планування, через постійно змінюються системи стимулювання праці та оновлення технічної основи виробництва, через маркетинг [4].

Соціально-психологічний аспект аналізу підприємництва акцентує увагу дослідника на мотивах, які спонукають людину зайнятися цим видом діяльності, а також на її соціальних та особистісних характеристиках.

Розглянувши поняття, підприємництво та бізнес з погляду їх виникнення та формування можна зробити висновок про те, що спочатку вони тісно взаємопов'язані з категорією «сім'я». Лише набагато пізніше з розвитком різних форм власності підприємництво та бізнес стали розглядатися як вид діяльності безпосередньо не пов'язаний із сім'єю. Незалежний аналіз понять сім'я, підприємництво та бізнес дозволяє виявити можливість їх інтеграції з подальшим формуванням таких термінів як: сімейне підприємництво, сімейний бізнес та сімейне підприємство.

Далі проведемо теоретико-аналітичний огляд дефініцій поняття «сімейний бізнес». У найширшому розумінні сімейне підприємництво – це різноманітна підприємницька діяльність, якою займаються близькі родичі за рахунок сімейного капіталу.

Створення сімейного бізнесу – це один із способів реалізувати свій підприємницький потенціал. Сімейне підприємництво – це діалектична єдність, яка поєднує в собі загальний економічний зміст і специфічну соціальну форму.

Слід зазначити, що визначення «сімейного бізнесу» наразі обмежується законодавством лише фермерським господарством; однак приблизно 80% підприємств в інших секторах економіки мають сімейне коріння [4].

Початкові дослідження вітчизняних сімейних підприємств були зосереджені на дослідженні процесів їх створення, аналізі динаміки взаємодії між засновником, членами сім'ї та іншими працівниками, а також на оцінці ступеня участі голови сім'ї в компанії. операції.

Так, дослідження Н. І. Богомолової зосереджено навколо початкових етапів сімейного підприємництва. Вона порівнює його переваги та недоліки з несімейними формами, досліджує труднощі, що виникають у спільній діяльності близьких родичів, досліджує проблеми управління персоналом, поширені на сімейних підприємствах [4].

ю. В. Солоненко визначає сімейне підприємництво як форму малого бізнесу, що має соціально-інституційний характер. Вона функціонує через господарську та трудову діяльність, організовану певним чином, у соціальних відносинах між членами сім'ї чи родичів. Це об'єднує значущі соціальні цінності, доцільно орієнтовані стандарти та норми поведінки [4].

М. Мозола визначає сімейне підприємництво як формат, який зазвичай знаходиться на межі між самозайнятістю та володінням малим бізнесом [4]. У зв'язку з цим підтримку сімейного підприємництва можна охарактеризувати як прямий шлях до одночасної підтримки як тих людей, які не можуть знайти продовження власної роботи в рамках існуючих трудових відносин, так і тих малих форм підприємництва, які входять до сфери підприємництва, що домінує в загальній кількості підприємств.

На думку Г. А. Лехи, сімейне підприємництво – це активна та динамічна складова підприємництва, яка передбачає самостійні ініціативи, ризиковані починання та майнову відповідальність груп громадян. Ці групи складаються щонайменше з двох членів однієї родини та займаються виробництвом товарів або послуг з метою отримання прибутку [4]. Сімейний бізнес — це підприємство, яким володіють і керують члени однієї родини, яке має передаватися наступним поколінням.

За визначенням О. М. Ковалюка, Г. А. Леха, С. К. Реверчука, сімейне підприємництво – це вид малого бізнесу, де працівники та власники підприємства об'єднані родинними зв'язками [4].

За Н. В. Сімкіною, сімейне підприємництво визначається як комплекс підприємницької діяльності, що здійснюється близькими родичами з використанням сімейного капіталу. Це визначення свідчить про те, що сімейне підприємництво пов'язане як з індивідуальною трудовою діяльністю, так і з малим бізнесом у ширшому плані. Це визначення свідчить про те, що сімейне підприємництво пов'язане як з індивідуальною трудовою діяльністю, так і з малим бізнесом у ширшому плані. Тому його можна розглядати як сектор у ширшому економічному ландшафті.

Це визначення свідчить про те, що сімейне підприємництво пов'язане як з індивідуальною трудовою діяльністю, так і з малим бізнесом у ширшому плані. І.Я. Кулиняк дає визначення сімейного підприємництва як окремого виду малого бізнесу, де власниками та працівниками підприємства є члени сім'ї [4]. Згідно з цим визначенням, будь-який бізнес, який належить членам однієї родини, і деякі з них безпосередньо беруть участь у розвитку бізнесу, може бути класифікований як сімейне підприємство.

Н.І. Баранець визначає сімейне підприємництво як потенційну стадію розвитку компанії, яка передбачає одноособове управління сім'єю. Він підкреслює, що про успішність такого менеджменту можна судити не за прибутком, а за нефінансовими показниками компанії. Він підкреслює, що про успішність такого менеджменту можна судити не за прибутком, а за нефінансовими показниками компанії. Він підкреслює, що про успішність такого менеджменту можна судити не за прибутком, а за нефінансовими показниками компанії [4].

Однак ми вважаємо, що передача бізнесу та відповідних ресурсів без поведінкового аспекту не повністю кваліфікує компанію як сімейне підприємство. Оскільки останній компонент неможливий без двох перших, ці три аспекти нероздільні. Таким чином, розглянемо фундаментальні складові сімейного підприємництва, які найбільш повно виявляються через такі аспекти:

- бажання передати бізнес і зберегти сімейний контроль над ним;
- наявність ресурсної бази та навичок, які в поєднанні створюють синергетичний ефект через взаємодію членів родини;

- характеристики стратегічного і тактичного планування, розроблені сім'єю і призначені для продовження при передачі наступним поколінням.

Аналіз зарубіжної літератури дає змогу виділити три підходи до визначення поняття «сімейне підприємство» за його змістом, метою та структурою. Е. Гувер і К. Гувер визначали сімейний бізнес як будь-яке підприємство, де сімейні та ділові відносини відіграють значну роль, підкреслюючи такі основи їх ефективної взаємодії: чесні комунікації; однакове сприйняття цінностей; єдине бачення перспектив розвитку сімейного бізнесу; усунення диференціації очікувань; визначення конкретних ролей у сімейному бізнесі; демонстрація ставлення до проблем і поведінки членів сім'ї; відповідальність кожного члена сім'ї за виконання своїх обов'язків у рамках спільного бізнесу; збалансованість ділового та неформального спілкування членів сім'ї; методи вирішення конфліктів; пошук компромісів; взаємоповага у повсякденному спілкуванні; довіра як основний елемент [4].

Наукове співтовариство тільки починає розвивати теорію сімейного підприємництва. Наразі ця тема ще на стадії дослідження. Соціальні, політичні та демографічні чинники постійно трансформують сімейні відносини в суспільстві, призводять до зміни їх форм. По суті, як основа ділових відносин, сучасна сім'я є інформаційно непрозорою, закритою економічною системою. Сімейне підприємництво всебічно не досліджено ні в зарубіжній, ні у вітчизняній науці через відсутність об'єктивних оцінок.

Тим не менш, Економічний інститут сімейного бізнесу виявив кілька основних тенденцій. Аналіз того, що відрізняє сімейне підприємництво від несімейного бізнесу, має важливе значення, особливо з точки зору його впливу на злиття та об'єднання несімейних компаній. Порівнюються ключові особливості сімейного підприємництва, акцентується увага на ідеології корпоративного сімейного виховання з ієрархічної позиції. Усі перелічені запити стосуються фундаментальних основ сімейного підприємництва та його розвитку в сучасній економіці.

Основна маса сучасних наукових досліджень у сфері вітчизняного сімейного підприємництва спрямована на неадекватність механізмів передачі

сімейного бізнесу спадкоємцям і, як наслідок, недостатню обізнаність власників бізнесу щодо значення таких механізмів розвитку. Проаналізувавши дослідження, проведені вченими, які займаються питаннями сімейного підприємництва, можна зробити висновок, що важливість створення узгодженої термінологічної бази все більше визнається, оскільки концепція сімейного бізнесу еволюціонує від організації, де родичі працюють разом, до бізнесу, який передається з покоління в покоління. Фокус дослідження перейшов від опису питання взаємодії завдань між родичами під час впровадження до аналізу факторів, які забезпечують ефективність підприємства, а також забезпечуючи його успіх як цінного сімейного активу.

Порівнюючи вітчизняні та зарубіжні дослідження сімейного підприємництва, важливо відзначити, що науковці приділяли мало уваги вивченню організаційної культури та її відмінностей від несімейного бізнесу, що є популярною темою на Заході. Останні публікації в основному зосереджені на передачі та успадкуванні сімейного бізнесу, можливо, через перетин дослідницьких і консалтингових інтересів.

Слід констатувати, що низка важливих дослідницьких завдань, розв'язання яких є необхідною умовою підвищення ефективності сімейного бізнесу, навіть не сформульована вітчизняними дослідниками, які зосереджують свою увагу на питаннях забезпечення швидшої фінансової віддачі.

Принципи індустріальної системи залишили незгладимий відбиток на еволюцію сімейного бізнесу в кінці 20 століття. Отже, з інфосистемними цінностями та глобалізацією економіки інститут сімейного підприємництва зазнає значних модифікацій. Сімейні підприємства повинні підтримувати такі фундаментальні компоненти, як сімейна власність, планування спадкоємства та сімейне управління, щоб створити певну структуру, незалежно від мінливого зовнішнього середовища. Через багато непередбачуваних факторів, які можуть вплинути на стан сімейного бізнесу, важливо враховувати різні риси характеру суб'єктів господарювання, які повинні бути включені в сімейний бізнес.

Кілька авторів підкреслюють вплив сім'ї на стратегічне управління підприємством [4]. Вони описують сімейне підприємництво як бажання членів родини зберегти контроль над спільним бізнесом для майбутніх поколінь. Однак простий намір передати спільний бізнес, власність на ресурси та стратегічне планування без супутнього поведінкового компоненту не є сімейним бізнесом. Отже, ці чотири компоненти взаємозалежні.

Системний підхід, також відомий як «компонентний підхід», ґрунтується на уявленні про те, що лише участь сім'ї є достатнім для того, щоб зробити організацію орієнтованою на сім'ю. Навпаки, субстанційний підхід зосереджений на переконанні, що хоча залучення членів сім'ї є необхідною умовою, це не є адекватним.

Таким чином, виявити участь сім'ї в бізнесі можна лише шляхом оцінки сприйняття кожним членом сім'ї стратегічних завдань підприємства на поведінковому рівні. Слід зазначити, що, незважаючи на однакову міру участі сім'ї, як визначено субстанційним підходом, два підприємства не можуть вважатися сімейними справами по суті через відсутність стратегічного бачення чи специфічної поведінки.

Враховуючи авторське визначення сім'ї як одиниці економічної діяльності, заснованої на офіційно зареєстрованому шлюбі, до якої входять подружжя, батьки та діти, найбільш прийнятним визначенням наукової категорії «сімейне підприємство» є мікропідприємство, де сім'я члени якої беруть участь у власності та/або управлінні, одночасно працюючи разом.

Слід зазначити, що для цілей сімейного підприємництва це визначення сім'ї виключає підприємства за участю далеких родичів, таких як племінники, дядьки, тітки, двоюрідні брати та сестри, на додаток до тих, хто зазначений у визначенні. На наш погляд, сімейні підприємства – це організації, в яких беруть участь спадкоємці першої черги.

Слід зазначити, що в разі припинення родинних стосунків між працівниками даного підприємства вони можуть стати діловими партнерами як фізичні, так і юридичні особи. Ефективність і пріоритетність економічних

зацікавлених сторін, залучених до цього спільного підприємства, залежатимуть від якості ділових відносин.

У випадках, коли члени сім'ї беруть участь як у власності, так і в управлінні підприємством, яке за показниками перевищує мікропідприємство доречним є термін «сімейна корпорація». Як правило, ці організації в Україні виникли з осіб, які заснували невеликий спільний бізнес із близькими родичами. На нашу думку, сімейна корпорація є етапом розвитку, якого сімейне підприємство досягає в певний момент. Для цього сімейний бізнес повинен пройти тривалий процес формування корпоративних відносин і продемонструвати свою незалежність від змін у власності.

Сімейні корпорації відомі своєю чіткою ієрархічною структурою, де сімейні відносини перетворюються на суто бізнес-орієнтовані. Учасники спільної діяльності повинні враховувати можливість переходу родичів або на керівні, або на підлеглі посади. Під час переходу сімейного бізнесу в сімейну корпорацію можуть виникнути побоювання щодо розподілу накопиченого капіталу та повноважень. Цей процес корпоратизації може тривати десятиліттями, і багато сімейних підприємств можуть зазнати краху, перш ніж процес завершиться.

На регіональному рівні успішний сімейний бізнес, на наш погляд, краще, ніж велика корпорація, підходить для переходу на так званий «енергозберігаючий» режим, який гарантує максимальну ефективність при мінімальних витратах. Сімейні мікропідприємства можуть ефективно конкурувати, а міцні родинні зв'язки дозволяють їм витримувати нестабільне ринкове середовище.

У контексті нестабільного ринкового середовища, довіра має першочергове значення для сімейних мікропідприємств. Порозуміння між близькими родичами полегшує перехід на діловий рівень і мотивує кожного члена сім'ї наполегливо працювати над досягненням більших успіхів. Крім того, близькі родичі не тільки пов'язані кров'ю, але й функціонально взаємозамінні один з одним, що сприяє розвитку їхнього маленького сімейного бізнесу.

У сімейних підприємствах часто відсутня ієрархічна структура підпорядкованості та чіткий розподіл повноважень. Як правило, лідер є главою сім'ї, а інші члени сім'ї виконують свої службові обов'язки так, як вони їх розуміють. Цінності інформаційної системи суттєво відрізняються від цінностей промислової системи, яка суттєво вплинула на розвиток сімейного бізнесу наприкінці 20 століття. Глобалізація світової економіки внесла суттєві зміни в цей інститут. Тим не менш, щоб сімейний бізнес зберіг свою чітку структуру, необхідно підтримувати такі важливі компоненти, як сімейна власність, спадкоємність поколінь і сімейне управління, незалежно від зовнішнього середовища, яке постійно змінюється.

Сімейне підприємництво є окремою сферою наукових досліджень завдяки тісному взаємозв'язку між економічними, соціальними та психологічними відносинами. Основна увага зосереджена на сім'ї як соціальній одиниці, утвореній узами споріднення, шлюбу, батьківства, а також як формальними, так і неформальними нормами.

Підприємництво загалом визначається обмеженням використанням або повною відсутністю найманої праці, тривалою взаємопідтримкою, всесімейним споживанням, матеріальною та нематеріальною оцінкою дій, романтичними стосунками, відносинами спадкоємства та спадкування, відповідальністю перед родичами.

Гармонія між сімейними та особистими інтересами створює основу для культивування позитивного морального середовища в сімейному бізнесі, сприяючи взаємозамінності працівників і передачі знань між поколіннями. Визнання сучасним українським громадянським суспільством переваг сімейного підприємництва відкриє нові перспективи та можливості для процвітаючого зростання.

Основною перешкодою в реалізації сім'ї бізнесу є відсутність на законодавчому рівні в Україні визначених понять, таких як «сімейне підприємництво», «сімейне підприємство», «сімейний бізнес».

Основною перешкодою у запровадженні сімейного бізнесу є відсутність в Україні на законодавчому рівні визначених понять «сімейне підприємництво»,

«сімейне підприємство», «сімейний бізнес». Основною перешкодою у запровадженні сімейного бізнесу є відсутність в Україні на законодавчому рівні визначених понять «сімейне підприємство», «сімейне підприємство», «сімейний бізнес». Цей конфлікт створює перешкоди для становлення та популяризації сімейного підприємства в країні. Про ці категорії ми читаємо не лише у вітчизняних наукових виданнях, а й у закордонних джерелах. Переконані, що в нашій країні існує нагальна потреба в інституційному тлумаченні, уточненні та підтвердженні правового статусу сімейного підприємства. Це створить шлях для розвитку сімейного підприємства в Україні.

Пропонуємо визначати сімейне підприємство як суб'єкт господарювання.

Сімейний бізнес – це підприємство, засноване на приватній власності, де члени сім'ї, які мають тісні зв'язки, працюють і проживають на спільній території. Він працює на високому рівні довіри, і діти, які виростають у сімейному бізнесі, стають новоствореним поколінням персоналу для того ж бізнесу.

У перші десятиліття МВФ найчастіше видавав кредити країнам Європи для підтримки торговельного балансу зі США: Великобританії, Франції, Німеччині та іншим країнам доводилося купувати долар за сильно завищеною ціною через його прив'язку до золота (забезпечення долара золотом за 25 років після закінчення Другої світової). війни скоротилася з 55 до 22%). Зокрема, 1966 року \$4,3 млрд. отримала Великобританія для запобігання девальвації фунта стерлінгів, проте 18 листопада 1967 року британська валюта все одно знецінилася на 14,3%, із \$2,8 до \$2,4 за фунт [23].

У 1971 році США через зростання військових витрат скасували вільний обмін долара на золото для іноземних урядів: Бреттон-Вудська система припинила своє існування. На її зміну прийшов новий принцип, заснований на вільній торгівлі валютою (Ямайська валютна система). Після цього Західній Європі вже не доводилося купувати переоцінений щодо золота долар і вдаватися до допомоги МВФ для виправлення торговельного балансу. У цій обстановці МВФ переключився на видачу кредитів країнам, що розвиваються.

Приводами були кризи імпортерів нафти після криз 1973 і 1979 років, наступні кризи світової економіки та перехід до ринкової економіки колишніх соціалістичних країн [19].

Починаючи з 1970-х років МВФ почав активно висувати вимоги до країн-позичальників щодо проведення структурних економічних реформ (саму можливість висунування вимог було запроваджено ще 1952 року).

Серед типових умов щодо виділення кредитів було зменшення державного фінансування сільського господарства та промисловості, зняття бар'єрів для імпорту, приватизація підприємств. Експерти МВФ заявляли, що ці реформи допоможуть державам побудувати ефективну ринкову економіку, проте Конференція ООН з торгівлі та розвитку, а також багато експертів вказували, що дії фонду лише погіршували становище держав, зокрема, призводили до значного зменшення виробництва продуктів харчування та голоду [24].

Довгий час моделлю ефективного впровадження рекомендацій МВФ вважалася Аргентина, яка почала позичати гроші у фонду у 1985 році, проте у 2001 році економічна політика держави призвела до дефолту та затяжної кризи.

В середині 90-х років 20-го століття відбулася низка великих економічних криз, які торкнулися різних регіонів світу: Латинської Америки, Африки, Східної Азії, Росії.

Міжнародні фінансові організації, насамперед МВФ, однією з основних цілей яких є підтримка фінансової стабільності у світі, реалізуючи свої антикризові програми, далеко не завжди досягали бажаного результату.

Аналізуючи політику МВФ у різних частинах світу, не можна також не згадати Азіатську кризу 1997 року. Вона, як і Мексиканська криза, стала наслідком дефіциту платіжного балансу. Азіатська фінансова криза стала яскравим прикладом фіаско фінансової політики МВФ, організації, яка була створена саме з метою подолання подібних кризових явищ, але виявилася нездатною стабілізувати ситуацію, а навіть навпаки – стала одним із чинників поглиблення кризи [22].

Основні джерела фінансових ресурсів МВФ – квоти держав-членів організації. Для внутрішніх розрахунків МВФ із 1967 року емітує світову

резервну платіжну одиницю, відому як спеціальні права запозичення (special drawing rights, SDR). Вона має безготівкову форму, використовується регулювання платіжного балансу і може обмінюватися на валюту рамках організації.

Основним джерелом фінансування МВФ є квоти держав-членів, які перераховуються при приєднанні до організації та згодом можуть бути збільшені. Сукупний ресурс квот – 238 млрд. SDR, або близько \$368 млрд [21].

Найбільша частка належить США – 42,12 млрд. SDR (близько \$65,2 млрд.), або 17,69% від загального обсягу квот [22].

У 2010 році лідери країн "великої двадцятки" в Сеулі домовилися про перегляд квот на користь країн, що розвиваються. В результаті 14-го перегляду квот їх загальний розмір буде збільшено вдвічі, з 238,4 млрд. SDR до 476,8 млрд. SDR, крім того, більше 6% квот буде перерозподілено від розвинених країн, що розвиваються. Досі цей перегляд квот на ратифікували США [18].

Вищим органом МВФ є Рада керівників, куди входять дві людини (керуючий та її заступник) від кожної країни-члена організації. Зазвичай ці позиції займають міністри фінансів чи глави ЦП. Зазвичай Рада керівників збирається зустрічі раз на рік. Адміністративні функції та повсякденне управління покладено на директора-розпорядника та Раду виконавчих директорів, що складається з 24 осіб (вісім директорів призначаються від США, ФРН, Японії, Великобританії, Франції, КНР, Саудівської Аравії та РФ, інші представляють групи держав (наприклад, Північної) Європи, півночі та півдня Південної Америки і т. д.) Кожен з директорів має певну кількість голосів залежно від розміру економіки країни та її квоти в МВФ, Рада переобирається раз на 2 роки [22].

У висновку цього параграфу можна сказати, що Міжнародний валютний фонд — це спеціалізована установа з фінансів ООН, вектор діяльності якої спрямований, головним чином, на оформлення кредитів державам-членам та регулювання обміну валют між країнами. Штаб-квартира МВФ розташована у столиці Сполучених Штатів – Вашингтоні. До складу цієї організації входять 188 країн. Сьогодні МВФ є мегафінансовою організацією, капіталізація якої

оцінюється у 212 млрд. американських доларів. Ця організація надає короткострокові та середньострокові кредити будь-якій державі-члену, якщо останній потребує фінансової допомоги.

У цьому розділі було виявлено, що валютна система - це форма організації валютних відносин національному, регіональному чи світовому рівні. Сучасна валютна система не підпорядковується будь-яким жорстким правилам функціонування. За своїм характером це девізна система з комбінацією фіксованих та плаваючих валютних курсів, що регулюються як на двосторонній основі шляхом угоди між країнами, так і на багатосторонній через механізми МВФ.

У ході еволюції вносилися зміни та вдосконалилися ключові ланки світової валютної системи.

Ця робота спрямована на подальший аналіз тих трансформаційних процесів, які спостерігаються у світовій валютній системі зараз і тих змін, що вона зазнає.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

2.1. Операції на міжнародному валютному ринку

Перш ніж дати характеристику міжнародному валютному ринку, розглянемо короткий огляд світової фінансової системи загалом за 2023 рік. У 2023 році зростання світової економіки, як і в попередні роки, не виправдало надій та очікувань провідних світових інститутів, які займаються прогнозуванням економічних процесів. Як і в попередньому році, МВФ протягом року поступово знижував прогноз світового зростання економіки, і якщо у жовтні 2022 року він прогнозував його на рівні 3,6%, то в жовтні 2023 року ця цифра становила лише 3,1%.

Зростання світової економіки в 2022 році склало 3% (при початковому прогнозі МВФ зростання на 3,8%). Зростання світової економіки 2022 року склало 3,4%, 2020-го — 3,3%, 2021-го — 3,5%. 19 Рік, що минув, був дуже багатий на гострі теми, що впливають на ситуацію на фінансових ринках [23].

Ще однією повною несподіванкою для ринків і аналітиків стало воістину «долоносне» рішення Банку Японії, який вперше в історії ЦБ розпочав таргетування прибутковості держоблігацій.

Дуже сильний вплив на ринкову ситуацію протягом усього року, як завжди, мали дії та риторика двох провідних Центробанків світу — ЄЦБ та ФРС.

Реагуючи на всі ці процеси, світовий фінансовий ринок провів рік дуже волатильно, з низкою відчутних хвиль зростання та падіння цін.

При цьому ринок, що розвивається, був налаштований більш позитивно і сильно переграв розвинений. На ринку акцій рік почався з відчутного падіння цін, але, як і очікувалося в нашому сценарії на 2023 рік, це була лише корекція, яка змінилася зростанням, що дозволило майже всім індексам, що відстежуються, закрити рік у плюсі [25].

При цьому багато індексів, включаючи всі американські, оновили історичні максимуми (а NASDAQ закрив рік вище максимуму 2000!), і 2023 рік

для ринку виявився кращим за два попередні, особливо для того, що розвивається.

В результаті світовий індекс MSCI WD завершив рік зростанням на 5,3% (проти падіння на 2,7% у 2022 році).

Зростання індексу ринків MSCI EM, що розвиваються, склало 8,6% проти падіння в попередньому році на 17%.²⁰ На ринку облігацій 2023 рік також був дуже волатильним з чергуваннями зростання і падіння у всіх відстежуваних нами секторах ринку: розвивається, розвинутого і PIIGS [26].

У секторі держоблігацій ринків, що розвиваються, переважало зростання цін і, незважаючи на відчутне падіння в жовтні-листопаді через treasuries, індекс EMBI GLB показав за рік зростання на 10,2% проти зростання на 1,8% в 2022 році.

Treasuries у 2023 році показали досить волатильні торги, розпочавши рік зі зростання цін та падіння прибутковості 10-ти років у липні до нового історичного мінімуму 1,32 % [27].

Німецькі 10-річки також показали «американські гірки», розпочавши рік зі зростання цін та падіння прибутковості з 0,6 % на початку року до негативних рівнів до червня.

Однак восени ціни почали падати слідом за treasuries, і в грудні прибутковість піднімалася до 0,45%, але закрила рік набагато нижче за його відкриття — на рівні 0,21%.

У секторі PIIGS тенденції 2023 розділилися. Папери Італії та Португалії показали падіння цін та зростання прибутковості, а папери Іспанії, Ірландії та Греції – зростання цін та падіння прибутковості.

Найбільшу волатильність, як і в 2022 році, показали папери Греції, де прибутковість 10-ти років спочатку зросла на падінні паперів з 8,4% до 11,8%, але потім опустилася до 7%, показавши річне зростання ціни на 12,5%. [28].

На валютному ринку 2023 рік став третім поспіль роком переважного зростання долара до провідних розвинених валют, що розвиваються.

Але, на відміну від попередніх років, низка валют, що відстежуються, змогла показати зростання до долара, деякі різкий — бразильський реал на 21,7

% і рубль на 19 %. Основною причиною зміцнення бразильського реалу до долара є збільшення експорту товарів із Бразилії, який пов'язаний із зростанням економіки Китаю. У 2000 році Китай займав 12-е місце з імпорту з Бразилії, а зараз - перше місце, сильно випереджаючи США, що знаходиться на другому місці.

Доларовий індекс — курс долара до шести провідних валют — зріс за рік на 3,6 % (після зростання на 9,3 % у 2022 році та на 12,8 % у 2021) року), багато в чому через зростання до фунта на 16%. Зростання долара до євро склало всього 2,9 %.²¹ Дорогоцінні метали провели 2023 рік у досить волатильних торгах, і ціни на золото, срібло та платину, нарешті, змогли показати зростання після трьох років їх падіння, але дуже різний — на 8,6 %, 14,5 % та 1 % відповідно.

Річне зростання ціни паладію, що давно торгується в окремому тренді, при цьому склало потужні 21,7%.

На ринку нафти рік почався з продовження падіння цін та їхнього виходу на новий 13-річний мінімум (\$27 за маркою Brent), але завершився потужним зростанням цін, першим після двох років різкого падіння.

У результаті ціна бареля марки Brent зросла за рік на 52% (після падіння на 35% у 2022 році та на 48% у 2014 році) з \$37 до \$57, а марки WTI на 45% (після падіння на 31% та 46%) 2022 року та 2014 року відповідно) з \$37 до \$54.22 [27].

На валютному ринку 2023 рік став третім поспіль роком переважного зростання долара до провідних розвинених і валют, що розвиваються, але на відміну від попередніх років ряд валют, що розвиваються (включаючи рубль), показали істотне зростання до долара.

Долар показав переважне зростання і до провідних розвинених світових валют, особливо до фунта, але через слабке зростання до євро, доларовий індекс — курс долара до шести провідних валют, зріс за рік лише на 3,6 % після зростання на 9,3 % у 2022 році та на 12,8 % у 2014 роках (рисунок 3). Однією з основних причин того, що американський долар зростає в ціні є те, що для великої кількості країн саме USD є головною резервною валютою. Отже, якщо

долар впаде у ціні, економічний стан цих країн виявиться незавидним. Відомо, що світові розрахунки між державами та найбільшими підприємствами здійснюються найчастіше саме у доларах, що також сприяє їх зміцненню на світовому фінансовому ринку.

На валютному ринку 2023 рік став третім поспіль роком переважного зростання долара до провідних розвинених і валют, що розвиваються, але на відміну від попередніх років ряд валют, що розвиваються (включаючи рубль), показали істотне зростання до долара. Рубль, який був у 2022 році одним із лідерів падіння, у 2023 році, на тлі потужного зростання цін на нафту, став одним із лідерів зростання до долара. Його зростання в ціні до долара склало 19%. Більше – на 21,7%, виріс лише бразильський реал, який найсильніше впав у 2021 році [28].

Долар показав переважне зростання і до провідних розвинених світових валют, особливо до фунта, але через слабке зростання до євро, доларовий індекс — курс долара до шести провідних валют, зріс за рік лише на 3,6 % після зростання на 9,3 % у 2022 року та на 12,8 % у 2021 роках (рисунок 3). Однією з основних причин того, що американський долар зростає в ціні є те, що для великої кількості країн саме USD є головною резервною валютою. Отже, якщо долар впаде у ціні, економічний стан цих країн виявиться незавидним [27].

Відомо, що світові розрахунки між державами та найбільшими підприємствами здійснюються найчастіше саме у доларах, що також сприяє їх зміцненню на світовому фінансовому ринку. Найбільші втрати до долара серед розвинених валют у 2023 році зазнав фунт: – 16%, багато в чому новини про Брексит.

Щодо основного суперника долара - євро, то він упав за рік до долара лише на 2,9 % після падіння на 10,2 % у 2022 році та на 12,3 % у 2021 році. Але при цьому було встановлено новий мінімум котирувань із 2004 року. Основна причина падіння – слабкість євро на світовому ринку. Також на загальноєвропейську валюту тисне очікування на підвищення ставки ФРС США.

Серед інших причин можна виділити м'яку монетарну політику Європейського Центробанку та наслідки Brexit.

Основний сценарій на ринку євро/долар залишається незмінним. Згідно з цим сценарієм, мінімум долара, досягнутий у липні 2008 року на рівні 1,6040 EUR/USD, є точкою завершення багаторічного тренду падіння долара та початком тренду його багаторічного зростання.

Основний прогноз на світовому валютному ринку, згідно з яким ціна конвертації євро до долара опуститься до рівнів поблизу паритету (1 EUR/USD), і можливо вже у першій половині 2017 року.

Більше того, сила тренду останніх років може свідчити про те, що він продовжиться до нижчих рівнів, у тому числі нижче мінімуму 2000 року (0,8225 EUR/USD) [25].

З проведеного вище дослідження можна сказати про те, що останнім часом світовий валютний ринок схильний до суттєвих регулятивних і технологічних змін, які, у свою чергу, впливають на склад його учасників і структуру ринку. Однією з основних тенденцій є зниження частки традиційної міждилерської (міжбанківської) торгівлі, тоді як випереджаючими темпами зростання операції між банками та іншими фінансовими інститутами: керуючими компаніями, хедж-фондами, інституційними та приватними інвесторами.

2.2. Діяльність міжнародного валютного фонду

У фінансовому році, який тривав з 1 травня 2022 року по 30 квітня 2023 року, МВФ сприяв своїм державам-членам, ставши швидшою та гнучкішою організацією, більш інтегрованою та орієнтованою на потреби держав-членів.

МВФ надавав фінансування країнам, які постраждали від зниження цін на біржові товари та стихійних лих. Розширювалися знання про макроекономічні наслідки виникаючих проблем, таких як міграція, уповільнення зростання світової торгівлі, а також нерівність доходів та гендерна нерівність. Безперервно проводиться поглиблений аналіз структурних реформ, включаючи підготовку глави видання «Перспективи розвитку світової економіки», в якій

наголошується на взаємодоповнюваності структурних реформ та заходів макроекономічної політики [29].

Фонд застосовує структурований підхід до розвитку потенціалу в уразливих державах, адаптований до їхнього потенціалу освоєння. МВФ застосовував інтегрований підхід до оцінки вторинних ефектів переходу для держав-членів, особливо у зв'язку з перебалансуванням економіки в Китаї та низьким рівнем світових цін на біржові товари.

Ведеться робота щодо посилення орієнтації на макрофінансові та макроструктурні питання в рамках нагляду [29].

Продовжувалась робота з інтеграції проблем, що виникають у діяльність з нагляду. Були проведені пілотні аналітичні дослідження щодо зміни клімату, гендерних питань та нерівності у країнах, де ці проблеми є суттєвими для макроекономічного розвитку, тобто там, де вони можуть позначитися на внутрішній стабільності чи стабільності платіжного балансу. Персонал МВФ розробив новий інструмент для моніторингу неупорядкованої динаміки ситуації на ринку, який може допомогти інформувати групи співробітників країн про проблеми внутрішнього ринку та можливо широко поширеної напруженості.

Було посилено синергетичний ефект від заходів у сфері нагляду та розвитку потенціалу, у тому числі в галузях мобілізації доходів, стандартах звітності в рамках статистики державних фінансів, збору даних, всеосяжного зростання, реформи енергетичних субсидій, систем соціального захисту та ісламських фінансових інститутів, орієнтації на потреби держав-членів [29].

Виконавча рада затвердила розширення кошика СДР та включення до нього юаня [26]. У ДПП, прийнятому у квітні 2023 року, основна увага приділялася заходам політики, спрямованим на те, щоб повернути світову економіку на більш міцний та надійний шлях. У ній йшлося про те, що країни повинні зміцнити свою відданість сталому глобальному зростанню та використовувати тристоронній підхід, що передбачає взаємно підсилюючі важелі економічної політики. Цьому сприятимуть фінансовий сектор, що успішно функціонує, і співробітництво на глобальному рівні [29].

Реформи значно збільшують основні ресурси МВФ, дозволяючи організації реагувати на кризи більш ефективним чином, а також поліпшити управління МВФ завдяки більш точному відображенню зростаючої ролі динамічних країн з ринком, що формується, і країн у світовій економіці.

У грудні 2022 року конгрес США ухвалив закон, який санкціонує реформи квот та управління МВФ 2010 року, і всі умови для їх реалізації були виконані у січні 2023 року. Ці масштабні історичні реформи є найважливішим кроком, який спричинив зміцнення ролі Фонду, пов'язаної з підтриманням глобальної фінансової стабільності [28].

Проведення реформ, затверджених Радою керуючих у 2010 році, дозволило МВФ стати більш представницькою, сучасною організацією, яка зможе краще задовольняти потреби своїх держав-членів у XXI столітті.

Ці реформи ґрунтуються на попередньому раунді інституційних змін, який був затверджений Радою керуючих у 2008 році [30].

В умовах, коли міжнародне співтовариство продовжує засвоювати уроки світової фінансової кризи та вживати відповідних заходів, МВФ розпочав роботу, спрямовану на поглиблення розуміння проблем, що стоять перед міжнародною валютною системою (МВС). Цей процес передбачає проведення огляду, покликаного виявити недоліки в цій системі, що виникають, і закласти основу для проведення реформ, які можуть зміцнити стійкість і підвищити довгострокові темпи зростання [30].

Робота з МВС також спрямована на уточнення ролі МВФ у центрі світової економіки на основі останнього огляду, проведеного у 2011 році. Огляд МВС слідує за численними ініціативами МВФ, які були частиною реформ, зумовлених кризою; наприклад, запровадження інтегрованого нагляду та зміцнення нагляду за фінансовим сектором, які обидва покликані загострити увагу Фонду на проблемах ризику та вразливості; розширення роботи з вторинних ефектів; перегляд набору інструментів кредитування.

При існуючому методі оцінки вартості СПЗ валютний кошик СПЗ переглядається кожні п'ять років або частіше, якщо це виправдано розвитком ситуації в проміжний період.

У ході переглядів СПЗ дається оцінка критеріїв вибору валют, самого вибору валют, методології зважування та структури кошика відсоткової ставки за СПЗ з метою підвищення привабливості СПЗ як міжнародний резервний актив [15].

Приймаючи рішення про включення юаня, виконавчі директори «відзначили значне збільшення міжнародного використання юаня та операцій із ним з часу останнього перегляду за всіма показниками, які враховуються під час підготовки оцінки. Вони погодилися з тим, що юань зараз можна вважати «дійсно широко використовується для платежів за міжнародними операціями» і що він «є предметом активної торгівлі на основних валютних ринках».

Відсоткова ставка за активами в СПЗ також буде встановлюватися як середньозважена процентна ставка за короткостроковими фінансовими інструментами на ринках валют, що входять до кошика СПЗ [30].

На початку 2023 року на зустрічі в ООН Фонд оцінив початковий прогрес фінансування на цілі розвитку. Було визначено чотири пріоритети.

Кожна країна має відіграти провідну роль у досягненні економічної та фінансової стабільності, яка є необхідною умовою для сталого розвитку, але ці дії мають підтримуватись міжнародним співробітництвом.

Розширення міжнародного співробітництва у податкових питаннях важливо для забезпечення більш ефективної мобілізації ресурсів, особливо для обмеження переміщення прибутку в юрисдикції з низьким рівнем оподаткування. МВФ має намір нарощувати технічну допомогу з питань податкової політики та адміністрування [30].

Для досягнення вищих темпів загального економічного зростання потрібна орієнтація на всеосяжне зростання. Це означає, наприклад, підвищення якості освіти дівчаток та усунення перешкод для участі жінок у робочій силі, закладених у системах податків та допомоги.

Основні зобов'язання МВФ щодо надання фінансування в рамках ініціативи щодо фінансування на цілі розвитку, оголошеної в липні 2023 року, включають три основні елементи: – Збільшити на 50 відсотків обсяг коштів, доступний країнам з низькими доходами, які відповідають встановленим

критеріям, – це зобов'язання набуло ще більше значення в 2023 фінансовому році, оскільки уповільнення зростання в країнах з ринком, що формується, і зниження цін на біржові товари чинить новий тиск на багато країн, що розвиваються. – Направляти пільгове фінансування на найбідніші та найуразливіші країни світу.– Встановити на нульовому рівні відсоткову ставку за всіма кредитами в рамках механізму прискореного кредитування, орієнтованого на допомогу країнам, що постраждали від стихійного лиха, та вразливим/постконфліктним державам.²⁸ Крім того, МВФ підтримує фінансування на цілі розвитку завдяки своїй діяльності з розвитку потенціалу.

Підвищення мобілізації внутрішніх доходів є однією з найважливіших областей, де досвід та знання МВФ — поряд із підтримкою його партнерів — використовуються для сприяння державам-членам у досягненні цілей сталого розвитку ООН [30].

У період з 2004 по 2022 рік у багатьох країнах-виробниках нафти на Близькому Сході спостерігалось швидке економічне зростання, що підтримується цінами на нафту, що швидко зростають. У зв'язку зі зниженням цін на нафту більш ніж на 70 відсотків із середини 2014 року та припущенням про те, що ціни залишатимуться «на більш низькому рівні протягом більш тривалого часу», ці країни стикаються із виключно складною ситуацією. Прогноз ще більше ускладнюється іншими факторами, зокрема регіональними конфліктами та перспективами млявого зростання світової економіки. Питання про те, як виробники нафти в цьому регіоні могли б оптимально адаптуватися до нової кон'юнктури цін на нафту, було темою брифінгу, проведеного персоналом МВФ для Виконавчої ради 2 березня 2023 року [30].

Різне зниження цін на нафту завдало нафтовидобувним країнам у цьому регіоні значної зовнішньоекономічної та бюджетної шкоди. Так, доходи від експорту нафти в країнах-членах Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (Цього року очікується їх зниження ще на 130 млрд доларів США за прогнозованого погіршення сальдо зовнішньоекономічних операцій приблизно на 27 відсотків ВВП по відношенню до 2013 року. Відбиваючи ці

втрати. бюджетні сальдо, за прогнозами, скоротяться приблизно на 21 відсоток ВВП у 2023 році порівняно з 2013 роком [23].

Початкові заходи у відповідь політики в основному спиралися на використання резервів. За ними пішли заходи щодо значного скорочення дефіциту у другій половині 2022 року, а бюджети поточного року дозволяють зробити висновок щодо активізації зусиль політики. Коригування було спрямовано в основному на скорочення державних витрат, а в кількох країнах було урізано капітальні витрати, які різко зросли в період високих цін на нафту. Багато країн також розпочали значні реформи цін на енергоресурси, включаючи підвищення цін на комунальні послуги та, в деяких країнах, запровадження механізмів автоматичного ціноутворення. Ряд країн також розглядають нові джерела доходів, причому ССЗ планує наступні роки запровадити податок на додану вартість.

Оскільки вплив зниження цін на нафту проявляється в посиленні податково-бюджетної політики, економічне зростання в країні) та Алжирі скоротилися майже на 315 млрд доларів США в 2022 році, а в регіону.

Наприкінці можна зробити висновок, що в 2023 році зростання світової економіки, як і в попередні роки, не виправдало надій і очікувань провідних світових інститутів, які займаються прогнозуванням економічних процесів. Як і в попередньому році, МВФ протягом року поступово знижував прогноз світового зростання економіки, і якщо у жовтні 2022 року він прогнозувався на рівні 3,6%, то у жовтні 2023 року ця цифра становила лише 3,1 % [30].

Ситуацію, що склалася, можна назвати економічною пасткою, коли низькі темпи зростання перешкоджають структурним реформам, а їх відсутність, у свою чергу, не дозволяє прискоритися економічному зростанню.

2.3. Сучасний стан міжнародної валютної системи

В даний час світовий (міжнародний) валютний ринок є найбільшим та найбільш ліквідним. Оцінки його оборотів різні, але більшість авторів (стосуються цієї теми небагато) відзначають дуже великі обсяги операцій.

Оборот валютних ринків визначається так. Раз на три роки (починаючи з 1989 р.) національні центральні банки з методології Банку міжнародних розрахунків (БМР) збирають протягом місяця інформацію про операції на валютному ринку. Ця інформація обробляється і подається в огляді БМР. Крім того, огляди з торгівлі валютою та становищем на валютних ринках готують окремо центральні банки Австралії, Канади, Великобританії, США, Сінгапуру та Японії. Завжди ретельним вивченням різних аспектів валютного ринку займаються приватні дослідницькі організації [15].

Згідно з останньою доповіддю БМР на квітень 2023 р. щоденний обсяг торгівлі валютою становив 5,3 трлн. дол. У доповіді були враховані дані від центральних банків та інших відомств із 53 найбільш розвинених країн світу, включаючи Російську Федерацію. В опитуванні брали участь 1300 банків та інших суб'єктів валютного ринку.

Щоденний оборот світового валютного ринку вдсятеро перевищує обсяг світової торгівлі товарами, послугами, торгівлі акціями, у 8-10 разів перевищує обсяг світового ВВП [30].

Темпи розвитку валютного ринку оцінюються неоднозначно. За даними він розвивається дуже швидко, з 10 - 20 млрд. дол. 1979 року до 2 трлн. дол. у 2008 році, тобто зростання у 100 разів. За іншими даними, можливо останнім часом, зростання валютного ринку ненабагато відрізняється від інших видів МЕО (міжнародних економічних відносин). Так, за даними Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), з 1980 р. по 2014 р. міжнародний експорт товарів зріс у 5, 2 рази, міжнародний експорт послуг - у 5, 1 рази, імпорт прямих іноземних інвестицій збільшився у 7, 4 рази [22].

Приблизно за той же період оборот валютного ринку – з 1992 по 2013 роки. - зріс у 4,8 раза, що наочно видно з таблиці 5. Якщо враховувати показники 2023 р., то зростання становитиме 6,5 раза, що цілком можна порівняти з темпами зростання в інших видах МЕО.

Провідне місце у торгівлі валютою займає Великобританія - 40,9%, далі йдуть США - 18,9%, Сінгапур - 5,7%, Японія - 5,6%, Гонконг - 4,1%. На п'ять

країн лідерів припадає 75% обсягу операцій. Характерний зростання концентрації торгівлі, 1989 року їх питому вагу становив 69,5 % [25].

Лідерство Великобританії, близьке до монопольного, лише зміцнюється з часом. Якщо 1989 р. на неї припадало 32,6 % обороту валютних операцій, то 2023 р. - 40,9 %. Дуже високі тут темпи зростання торгівлі - вчетверо з 1989 р., що вище від середньосвітового рівня. Друге місце також впевнено, з великим відривом посідають США. Якщо 1989 р. ними припадало 18,3 % обсягу валютних операцій, то 2023 р. - 18,9 %. Збільшення приросту практично збігається із середньосвітовим у 3,3 рази. Збільшив свою питому вагу і перейшов на п'яте місце Гонконг – у 1989 р. питома вага – 3,8 %, у 2023 р. [30]

Основний сенс комерційної торгівлі валютою на світовому ринку полягає в арбітражі. У разі арбітраж - це нормальний процес купівлі та продажу валюти з отриманням прибутку з допомогою відмінності ціни ринках. Так, валюта, наприклад долар США, має різну вартість у різних країнах і навіть у межах однієї й тієї країни. Оскільки в кожній угоді операції беруть участь щонайменше два учасники: продавець і покупець і, відповідно, дві валюти, то під час підбиття підсумків кожна країна враховує угоди окремо, сума обороту становить 200 % [25].

Найбільш використовується на валютному ринку валютою, причому не втрачає з часом свого значення, є американський долар.

Якщо 1998 р. питому вагу долара обсягом торгівлі дорівнював 86,8 %, то 2023 р. – 87 %. Безперечно, лідерство долара забезпечується не тільки економічними, а й політичними, військовими, культурними та іншими факторами. Друге місце впевнено займає євро, за останні роки його питома вага дещо знизилася. У 2001 р. на євро припадало 37,9% обороту торгівлі, у 2023 р. – 33,4%. Японська ієна та англійський фунт також впевнено займають третє та четверте місця, їхня позиція змінюється згодом дуже незначно. На п'яте місце піднявся австралійський долар, який досяг значних успіхів. У 1998 р. його частка дорівнювала 3,0 %, а у 2023 р. – вже 8,6 %. Швейцарський франк перемістився з четвертого місця у 1998 р. на шосте у 2023 р. Його питома вага відповідно знизилася з 7,1% до 5,2% [30].

На закінчення даного параграфа можна дійти невтішного висновку, що до найважливішим характеристикам світового валютного ринку можна зарахувати такі:

- досить впевнено тривають одночасно процеси глобалізації та інтернаціоналізації валютного ринку,

- відбувається подальше збільшення вже досягнутого гігантського обсягу операцій,

- очевидна певна непрозорість структури та окремих аспектів ринку, помітне зростання концентрації валютних угод, наявність жорсткої конкуренції та інших.

За результатами роботи проведеної у цьому розділі можна дійти невтішного висновку, що державна і закордонні валюти вважаються найважливішими складовими міжнародної валютної системи, виступаючи як валют, застосовуваних у розрахунках по зовнішньоекономічним операціям; Світова фінансова система пройшла у своєму розвитку ряд кроків і сьогодні стоїть на порозі нової масштабної реформи; втілення в життя грошового регулювання на міждержавному рівні сприяють масштабні та регіональні валютно-фінансові організації, найвпливовішою з яких вважається МВФ.

ВИСНОВКИ

1. Світова валютна система (МВС) – це глобальна форма організації фінансових відносин у масштабах світового господарства, прикріплена багатосторонніми міждержавними угодами і регульована міжнародними валютно-кредитними і економічними організаціями.

Прогресивна МВС не постає як щось відокремлене, а складається, як впливає із зв'язку та взаємодії державних та міжнародних фінансових систем. З підйомом інтернаціоналізації господарського життя межі між цими фінансовими системами поступово стираються. Перебій окремої державної валютної системи має можливість надати негативний вплив на регіональні та світові грошові системи, або зміна регіональної грошової системи веде до суворих змін як у різних національних системах, так і у світовій грошовій системі загалом.

2. Міжнародна валютна система у своєму розвитку пройшла 4 етапи:

- Паризька валютна система (золотий стандарт);
- Генуезька валютна система (золотодевізний стандарт);
- Бреттон-Вудська валютна система (золотодоларовий стандарт);
- Ямайська валютна система (паперово-валютний стандарт).

На даний момент валютна система – це сукупність різних форм організації валютних відносин певних країн.

Основні елементи – національна валюта, національні органи, відповідальні за валютне регулювання, режим національного курсу валюти, регулювання конвертованості національної валюти, режим ринків золота та валюти певної країни.

3. Сучасна валютна система не підпорядковується будь-яким жорстким правилам функціонування. За своїм характером це девізна система з комбінацією фіксованих та плаваючих валютних курсів, що регулюються як на двосторонній основі шляхом угоди між країнами, так і на багатосторонній через механізми МВФ.

У ході еволюції вносилися зміни та вдосконалилися ключові ланки світової валютної системи.

4. Останнім часом світовий валютний ринок схильний до суттєвих регулятивних та технологічних змін, які, у свою чергу, впливають на склад його учасників та структуру ринку. Однією з основних тенденцій є зниження частки традиційної міждилерської (міжбанківської) торгівлі, тоді як випереджаючими темпами зростають операції між банками та іншими фінансовими інститутами: керуючими компаніями, хедж-фондами, інституційними та приватними інвесторами.

5. У 2023 році зростання світової економіки, як і в попередні роки, не виправдало сподівань і очікувань провідних світових інститутів, які займаються прогнозуванням економічних процесів.

Як і в попередньому році, МВФ протягом року поступово знижував прогноз світового зростання економіки, і якщо у жовтні 2022 року він прогнозувався на рівні 3,6 %, то у жовтні 2023 року ця цифра становила лише 3,1 %. Ситуацію, що склалася, можна назвати економічною пасткою, коли низькі темпи зростання перешкоджають структурним реформам, а їх відсутність, у свою чергу, не дозволяє прискоритися економічному зростанню.

6. До найважливіших характеристик світового валютного ринку можна віднести такі:

- досить впевнено тривають одночасно процеси глобалізації та інтернаціоналізації валютного ринку,

- відбувається подальше збільшення вже досягнутого гігантського обсягу операцій,

- очевидна певна непрозорість структури та окремих аспектів ринку, помітне зростання концентрації валютних угод, наявність жорсткої конкуренції та інших.

Схожість

Джерела з Інтернету

345

1	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/41814/1/%d0%a4%d0%9c%d0%92_2020_292_%d0%92%d0%b8%d0%b1%d0%be	39 джерел	4.6%
2	https://docplayer.net/82413353-Biznes-analitika-v-upravlinni-zovnishnoekonomichnoyu-diyalnistyu.html		1.55%
3	http://dspace.oneu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/15068/%d0%a0%d0%b5%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b1	15 джерел	1.29%
4	http://eprints.kname.edu.ua/58536/1/2019%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20117%D0%9B.pdf	3 джерела	0.64%
5	https://abstracts.donnu.edu.ua/article/download/7555/7556		0.49%
6	https://www.econa.org.ua/index.php/econa/issue/download/82/81	2 джерела	0.48%
7	http://ni.biz.ua/4/4_11/4_114210_rossiya-v-mirovoy-valyutnoy-sisteme.html	4 джерела	0.45%
8	https://ua-referat.com/%D0%95%D1%82%D0%B0%D0%BF%D0%B8_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B1	9 джерел	0.4%
9	http://ni.biz.ua/7/7_18/7_188429_mirovaya-valyutnaya-sistema.html	20 джерел	0.38%
10	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/44990/1/Robota_na_sayt_Kolinet.pdf	3 джерела	0.27%
11	https://periodicals.karazin.ua/economy/article/download/13384/12651	3 джерела	0.24%
12	http://finance.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/11/75_Zbirnik_tez.pdf	5 джерел	0.23%
13	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B1	31 джерела	0.19%
14	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/94864/1/Tupik_mag_rob.pdf	3 джерела	0.18%
15	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7502/1/%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%84%d0%b5%d1%80	23 джерела	0.18%
16	https://izlov.ru/docs/100/index-32.html	2 джерела	0.17%
17	http://samzan.ru/151460	4 джерела	0.16%
18	http://dspace.oneu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14113/%d0%a2%d1%96%d1%82%d0%b0%d1%80%d0%b5%d1%80		0.16%
19	http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1808/1/%d0%a1%d0%b5%d0%ba.%201.%20d0%94%d1%8f%d0%b4	3 джерела	0.16%
20	https://ua-referat.com/%D0%92%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%80	6 джерел	0.15%

21	https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/econ_tezy_stud_15.04.2020.pdf	31 джерело	0.14%
22	http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/26-1-2017/15.pdf		0.14%
23	https://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/2369/1/%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81_%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%...		0.14%
24	http://referat-best.ru/refs/source/referat-124374.html		0.13%
25	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%...	8 джерел	0.13%
26	http://5fan.ru/wievjeb.php?id=17807	17 джерел	0.13%
27	http://ksau.kherson.ua/%D1%8F%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%...	49 джерел	0.13%
28	https://docplayer.net/73863660-Suchasni-tendenciyi-rozvitku-svitovoyi-ekonomiki.html	2 джерела	0.11%
29	https://infopedia.su/13x9863.html	2 джерела	0.1%
30	https://studfile.net/preview/2398485/page:6		0.1%
31	https://studopedia.ru/15_66863_perelik-zalikovih-pitan-z-distsiplini--groshi-ta-kredit.html	11 джерел	0.1%
32	http://srd.pdaba.edu.ua:8080/bitstream/123456789/538/1/Abramovich.pdf		0.09%
33	https://ua-referat.com/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D...		0.09%
34	http://www.egb.kiev.ua/content/view/7/15/rowid,%D0%92/lang,uk	8 джерел	0.08%
35	http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2807	2 джерела	0.08%
36	https://ua-referat.com/%D0%91%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%82%D0%BE%D0%BD_%D0%92%D1%83%D0%B4%D1%...	3 джерела	0.08%
37	http://ourselves.grcozzpot.pl.ua/53.html	2 джерела	0.08%
38	https://uu.edu.ua/schorichne_ocinyvannya_NPP	2 джерела	0.08%
39	https://studfile.net/preview/5993394/page:50	2 джерела	0.08%
40	https://geoekonomika.at.ua/tvo/26.doc	2 джерела	0.07%
41	https://matrix-info.com/globalizatsiya-finansovyh-rynkiv-i-kryz	4 джерела	0.07%
42	https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/dis/disertaciya_omelyanenoom_cc833.pdf	3 джерела	0.07%

43	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/527/1/%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B8%20%D1%83%20%	3 джерела	0.07%
44	https://www.stud24.ru/criminal-law/priznachennya-pokarannya-vdpovdno-do-zagalno/494145-1909475-page1.html	3 джерела	0.07%
45	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/2109/%D0%9A%D1%96%D1%86%D0%B5%D0%BD%20%D0%9D.%	4 джерела	0.07%
46	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14111/18.Ogorodnikova_fpis_2021.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.07%
47	https://saudiarabia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/532-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-sauidivsykoju...		0.07%
48	https://www.wma.net/what-we-do/education/medical-ethics-manual/medical_ethics_manual_ukrainian		0.07%